

Divald és Erdődi utolsó szava.

Hunfalvy János ur a „P. N.“ m. é. dec. 25, 28, 29 és 30-ki számaiban az erdők ügyében közölt észrevételeinek 1-ső fejezetében azt mondja: *Hogy némely vidéken a létező erdők egy részét káros következmények nélkül ki lehetne vágni, azt senki sem tagadja,* — és: *„A buzaföldeket senki sem akarja beerdősíteni.“*

Igy pedig Hunfalvy ur egyszerűen constatálja akadémiai értekezésem e szavait: „a gabonatalajon álló erdők *törvényes kényszer utján* való fenntartása nemcsak felesleges, de a közjólétre, valamint a birtokosra nézve felette hátrányos is lehet.“

Hunfalvy ur továbbá a sopronyi, temesvári és brassói kereskedelmi és iparkamarák jelentéseiből magyarázó adatokkal sziveskedik fent idézett értekezésem eme soraihoz: „Aggodalmam sokkal komolyabb tárgyat képezi azon *erdők* kezelésének minősége, melyeket sem nem irtunk, sem irtani *nem szándékozhatunk*; erdőgazdaságunk általánosan vészes iránya és az erdőhasználat azon módja, mely az öröklött kincseket, minden tekintet nélkül a jövőre, eltékozolja, a kamatok bármi áron való felemésztése mellett a tőke belértékét tetemesen alábbszállítja, sok esetben pedig éppen tönkre teszi.“

És miután Hunfalvy ur *legujabb időben* ugyan azt óhajtja, a mit én kívánok, ugyanazt roszalja, a mit én kárhoztatok, tehát — sajátos logikája törvényei szerint — *Erdőt le kell ütni* a lábáról mert hiszen világos, hogy ő a könnyelmű erdőpusztítás fogadott ügyvédje.

Ezt pedig Hunfalvy ur azon „*phrasisokból*“ ítéli, melyek — szerinte — nézeteimet „*legpraegnansabban*“ fejezik ki.

Praegnans phrasis — e gyönyörű műszó alatt Hunfalvy ur tehát azon, számos értekezéseimből kihalásztatott egyes oly tételeket érti, melyeknek *ügyes* összeállítása folytán a bárányból farkas, a galambból kigyó válik.

Természetes, hogy Hunfalvy ur *ezek mellé* az annyira megtámadott értekezés következő sorait (E. L. III. évf. 176. l.) nem idézheté:

„Ha azonban az előbbieken egész nyíltan kifejtettem, hogy jelenlegi erdőink *csonkillan és kényszeres* fenntartása nemcsak nem

szükséges, de a magánérdek s a népgazdászati szempontjából egyaránt kárhózas, úgy hozzá kell tennem, hogy én azon *térsegeknek*, melyek rendeltetése akár a *birtokos szándékándál*, akár a *törvény erejénél fogva, hogy erdőül maradjanak*, lehető belterjes és a tudomány minden igényeinek megfelelő kezelését mondhatlanul fontosnak ítélem.“

És ha Hunfalvy urat a sors szeszélye egyszer ide — mi felénk terelné, talán *akaratja ellen* is meggyőződnék, hogy én az oktalan erdőgazdaságnak, vagy bármely pusztításnak még sem vagyok annyira barátja, a mint azt ő a közönséggel elhítenni oly szenvedélyes hűvel törekedik. Meggyőződnék akkor arról is, mily gondosan cselekedett, s mennyire valóban *lovagias* tettet követett el, midőn ama barátjának nevét elhallgatá, ki a sláviai *sikságot* illető oly általános nyilatkozatát azon végzi: hogy „*a sivatag föld még a legközönségebb vegetációt sem fogja táplálni!*“

Észrevételei második és harmadik fejezetében Hunfalvy ur Divaldot gunyolja, mert az — Erdődivel egy huron pendül. E kettő azonban annyira jó barátja egymásnak, oly igen „egy test, egy lélek“, hogy Hunfalvy ur „Divald és Erdődi“, „Erdődi és Divald“ helyett bátran csak akár az egyiket, akár a másikat nevezhette volna, mert e kettő szellemi és anyagi vagyonközösség mellett kölcsönös és teljes jótállást vállalt egymásért *bármely ügyben és bárki irányában*. S ezt Hunfalvy ur is sejteni látszik, a midőn *Divaldnak* a „Sürgöny“-ben megjelent értekezésére utal a végett, hogy az olvasó közönség „Erdődi *elvéivel és nézeteivel* megismerkedjék.“

Nem hiszem ugyan, hogy az okos, s nevezetesen szaktárgyakban mondott okos szó a „Sürgöny“ hasábjain pusztán csak azért, mert ott jelenik meg, *elvaduljon*; valamint nem tudom elhinni azt sem, hogy Hunfalvy ur szelleme *nyersterményeiből* akár a „P. N.“ hasábjain is nemzetgazdasági bölcsesség váljék; mégis — és épen Hunfalvy úr irányában — szükségesnek tartom kimondani, mikép a „Sürgöny“-ben, *tudtommal vagy beleegyezésemmel, soha és semmiféle* értekezésem meg nem jelent.

Ezek után Hunfalvy ur amugy melleleg rájleszt a közönségre, hogy az erdők befolyásáról a klímára *ismét* és **bővebben** szándékozik értekezni, végül pedig felkiált: „Itt tehát a főkérdés minden esetre az, hogy mit értsünk az annyiszor emlegetett *természetes erdőtalaj* alatt.“

Részletesen kimutatni azon erdőket, melyek természetes vagy feltétlen erdőtalajon állanak, magán erőt felülmul, s az általunk is ohajtva várt és sürgetett „*Országos erdészeti statistika*“ köréhez tartozik.

Egyszer másszor azonban a feltétlen erdőtalaj egy két ismerető jeleit említettem, s egyebek közt az „E. L.“-ban azt is mondtam: hogy „azon esetek, melyekben az erdőtarlasztás a talaj termőképességét veszélyeztethetné, *nevezetesen* 20 foknál meredekebb lejtőkön vagy homoktalajon jöhetnek elő, ha tartani kell tőle, hogy az futóvá válik.“

Hunfalvy ur azonban a „*nevezetesen*“ és az „*egyedül*“, „*csak*“, „*csupán*“ közti különbség előtt szemeit behunyván, e szavaimból „*praegnans phrasist*“ csavarintott, s rohanva hirdeté a borzadó világnak, hogy Erdődi vagy Divald, az ország jelen erdőinek legfeljebb 6%-át akarja *megtérni*; tölgyeseink a föld színéről eltűnnek; minden gallyacsokát nemsokára 3200 lábnyi magasságról kellend lehoznunk stb.

Hogy Hunfalvy ur ezt *csak ugyan hitte*, nem kétlem, miután, aligha nem *saját találmányu műszerekkel*, azon *meglepő* és *meglepőbb* vakmerőséggel *közzétett* felfedezéshez jutott: hogy a budai, a selmecz- és körmöczbányai most kopár hegyeknek 20 foknál meredekebb lejtőjük nincsen.

Ily erőszakos ferditéseknek útját állani, s H. urat oly szomoruan mulattató botlásoktól megóvni óhajtván, iparkodtam a természetes erdőtalajnak *általános* meghatározását adni, s ezt mondtam: „Minden erdő, melynek talaja másnemű mívelés mellett **tartósan** *többet jövedelmezhet*, az erdőgazdaság természetes határain kívül áll; míg ellenben az oly talaj, mely csak erdősitve hajthat, vagy pedig úgy hozhat **tartósan** legtöbb hasznót, annak természetes területéhez tartozik.“

De Hunfalvy ur nem is sejtván, hogy a „*természetes*“ és a „*feltétlen*“ erdőtalaj fogalmai közt van, még pedig *felette lényeges* különbség; hogy a feltétlen erdő-talaj *mindig* „természetes“, *de nem megfordítva* is, — a „*tartósan*“ horderejét felfogni nem bírta, s azt hívé, hogy meghatározásom nem zárja ki tökéletesen az oly talaj irtását, melynek termőképessége ekkép bármi részt is veszélyeztetnék.

Ebbeli örömében magasan lobogtatá a „*praegnans phrasis*“ zászlaját, teli torokkal jelentvén — nem azt, hogy ő *született szakember*, de — hogy a Karst erdőségeit az én elveim nyomán irtot-

ták, — hogy a „Salzkammergut“ állami erdőit okvetlenül ki kellene irtani stb.

Ezen és még több tarkánál tarkább tarkaságokkal a t. közönséget mulattatni, Hunfalvy urnak természetes, hogy nem lett volna alkama, ha azt is elmondja, a mi az illető helyen fentebbi meghatározásomat nyomban követi:

A feltétlen erdőtalajon álló „erdők feláldozása egy szóval mindenütt kisebb-nagyobb — s némely esetben roppant erdőterületek termőképességét *veszélyezteteti*, megsemmisíti. És ez, közgazdasági szempontból, teljesen beérő ok, ez erdők fenntartását nemcsak igazolni, de követelni is; mert a talaj termőképességének megsemmisülése folytán csakugyan a nemzeti vagyon tőkéjének egy része megy — még pedig a legtöbb esetben helyrehozhatlanul — veszendőbe.“

„Ha tehát minden erdőink feltétlen erdőtalajon állának, úgy az, hogy vannak-e a valódi faszükség tekintetéből felesleges erdőink, igen alárendelt jelentőséggel bírna, mit legfeljebb sajnós tudomásul vehetnénk; *mert e bajon erdőirtások után segíteni józanon senki sem akarhatna.*“

Megvallom, hogy én — ki távol a civilizatio tűzhelyének füstjétől — életem legszebb éveinek, *hála Istennek!* legnagyobb részét hazánk különféle vadonjaiban töltöttem — többnyire magányosan; — ki csak azért merészeltem az irodalmi pálya küszöbét megközelíteni, mert szegyenpir futotta el arczomat, a hányszor elgondoltam, hogy a magyar, kinek annyi az erdéje, a már oly magasra fejlett erdészeti tudományok körében édes hazai nyelvén még beszélni sem tud; — megvallom: hogy igen sajnálom, mikép meghatározásaimat nem tudom még oly szabatosan és oly világosan összeállítani, mikép azok a *született szakemberek rögtönítélőszéke* előtt is megállhassanak. És Hunfalvy ur kedvéért, de csak is *az ő számára*, sietek fentebbi meghatározásomat a szükséges pleonasmusokkal és körülírásokkal megtoldani, s így — Hunfalvy urnak is érthetővé tenni:

Minden talaj, *mely a rajta álló erdő kiirtása folytán termőképességében sem nem veszélyeztetik, sem meg nem semmisül, másnemű mívelés mellett pedig tartósan* többet jövedelmez, az erdőgazdaság természetes határain kívül áll; *míg ellenben az oly talaj, melynek termőképessége a rajta álló erdő kiirtása folytán veszélyeztetnék, vagy megsemmisülhetne, — valamint az is, mely csak erdősítve hajthat,*

vagy pedig úgy hozhat **tartósan** legtöbb hasznót: annak természetes területéhez tartozik.

És azon kérdésben: *szabad legyen-e valami erdőt véglegesen irtani*, a közjólét szempontjából a *fősulyt* csak is arra lehet helyezni, hogy *irtás folytán az illető talaj termőképessége veszélyeztetik-e vagy nem?*

A minek eldöntését pedig én sem akartam soha az illető tulajdonos ítéletére bízni; a *törvényhozás* feladatának tartván, meghatározni a lehető legcélszerűbb utat, melyen az történjék. — De ha az így kijelölt uton valami erdőről kimondatott, hogy irtás, s a talajnak másnemű miveltése folytán, ez utóbbi termőképessége semmikép sem veszélyeztetik, akkor annak eldöntése, hogy e talaj a jövőben erdő- vagy mezőképp miveltessék-e, a *közjólétre* nézve annyira másodrendű kérdés, mikép azt csakugyan *egyenesen és egyedül* az illető tulajdonosra *kell*, és veszély nélkül *lehet is* bízni; mert ily esetben a kormány — egyesek erőszakos boldogítását célzó beavatkozása; a végtelenül bosszantó és keserítő atyáskodás oktan gyámkodása — a *közgazdaság valódi érdekein*, minden ellensúlyozó előny nélkül, mondhatlanul nehéz sebet ejtene; a mint azt a maga helyén és idejében bővebben szándékom fejtegetni.

Itt és most tehát csak annyit még, hogy a tulajdonost — a mint azt Hunfalvy úr óhajtja, és mindazok, kik jelen erdőállományunk *csonkittalan fenntartása* mellett buzgólkodnak, — kényszeríteni akarni, mikép saját kárával, s néha *végromlásával*, még a legjobb minőségű gabonatalajon is csak erdőgazdaságot folytasson, *csupán azért*, hogy az ő rovasára mások ingyen sütkérezhessenek; a fát kényők kedvök szerint tékozzolhassák; abban turhassanak, mint bizonyos állatok a makkban, — ez valóban oly elv, melyet a mai világban és viszonyok között csak is Hunfalvy János úr pártolhat.

És e részt Hunfalvy úr hasztalan hivatkozik *Roscher* tekintélyére; hasztalan iparkodik annak szavait félremagyarázni; mert ha Hunfalvy úr a „miveltésnek közép, sőt magasabb“, és tegyük hozzá, legmagasabb — „fokain álló nemzetek“ törvényeit ismerné, akkor nem lehetne titok előtte, hogy azok *mind* mentek azon szűkkeblűségtől, mely az *erdőgazdaság természetes határain kívül* álló erdőt is *csonkittalanul* fenn akarná tartani; hogy az a „*rendkívüli többlet avatkozás*“ a magánosok erdőgazdaságába, — legnagyobb részt csak a *feltétlen* erdőtalaj erdőinek csonkittalan fenntartását célozza;

egyébiránt a jó erdőgazdaság útját egyengetni, annak mindennemű akadályát elhárítani törekszik.

És midőn én e részt soha életemben többet még nem követeltem, mint: hogy megengedtessek, mikép az oly erdőt, melyek az erdőgazdaság természetes határain kívül állanak, a nyilvánuló szükség mértékében nem oktalanul pusztítani, de igen is értékesítve irtani lehessen; még pedig nem azért, hogy a talaj azután *parlagon heverjen*, hanem hogy — Roscher szavaival élve, — „a telket azonnal más művelés alá fogják“, — midőn én az okszerű erdőgazdaság előmozdítását tettel és szóval — mindig életem főfeladatául tekintettem, nem nevetséges-e Hunfalvy úr azon jóakaratu figyelmeztetése, hogy „a kormány éppen most azon van, hogy az állami erdők nagyrészt magánosoknak, kétséggel külföldieknek eladja.“

Nem annyit akar-e jelenteni: *halgass el veszélyes elveiddel, ne-hogy a salus reipublicae csorbát szenvedjen?*

S így ne mondjam-e tehát, hogy a ki erdőállományunk *csonkullan* fenntartásának rémeszméi ellen harcol, „*jaj annak, mert okvetlenül rossz hazáfnak bélyegeztetnék!*“

Ám de ítélje meg a t. olvasó maga, hogy ki árthat többet a hazának: az-e, kinek elvei nyomán lehetővé válnék a termőföld minden részének olyan használata, mely a birtokosnak a közjólét minden hátránya nélkül lehető legnagyobb tartós jövedelmet biztosít, — vagy az, ki elavult oly rögeszmék mellett harcol, melyek ha érvényre vergődnének, számos birtokosainkat, s így a nemzet disze és fénye nagy részét végül is koldusbotra — s így az országot *csakugyan idegen* kezekre juttatnák.

És midőn annyira hirneves emberek is, mint Hunfalvy úr, az öntulbecslés útján a téveszmék oly tömkelegébe jutnak, melyből nincs szabadulás, s oda konok állhatatossággal a közönséget is ragadni iparkodnak, ne mondjam-e, hogy az erdőláz már majdnem országos bajjá nőtte ki magát?

És nem e láznak megdöbbenő foka-e az, ha valaki a „*Mittheilungen*“ és „*Fuchs*“ röpiratából merítvén erdőszeti tudományát, magát, közvetve bár, *practicus* erdősznek és **bölos nemzetgazdának** keresztelei?

Mert hogy hajdanában Jupiter fejéből a bölos Minerva fényes fegyverzetben ugrott elé — azt igenis hallottam; de hogy az erdők

sötét árnyaiban bolyongó halhatatlanok koponyáiból szakképzett erdőszők pattogjanak; annak sejtelve még csak most kezd árva lelkem homályában derengeni.

Megvallom azonban, hogy Hunfalvy úr annyira keserű kifakadásai ellenében a sors némi vigaszt is nyújtott.

Megnyugtató először is, mikép a „P. N.“ szerint: „A nagy becsü értekezést“, — melyben Hunfalvy úr csak azt az ujat találta, hogy házainkat és hajóinkat fából építjük, „kezdettől fogva végig a legnagyobb figyelem, s végül a tetszés kitörő nyilatkozata kísérte Akadémiánkban.“

Ilyesmit pedig Hunfalvy úrnak székfoglalóm ellen kitört erélyességeiről sehol sem olvastam.

Megnyugtató továbbá, hogy ugyan akkor a közgazdaság terén általánosan elismert, hazánk egyik első tekintélye — Lónyai Menyhért — ez értekezést a közgazdaság elveivel teljesen megegyezőnek nyilvánította.

Vigasztal végül az, a mit *Némethon legjelesb szaklapja* — a frankfurti „Allgemeine Forst- und Jagdzeitung“ — elmondott, midőn gr. Eltz felszólítása nyomán készült, és Hunfalvy úrnak már annyi téntapazarlásra okot szolgáltatott értekezésemet ismerteti:

„Diese Sätze sind so überaus einleuchtend und klar an sich, dass man kaum begreift, wie sie nicht nur im „fernen Osten,“ sondern noch anderweit mitunter so mangelhaft begriffen werden, wie dies der Fall sein muss, wenn so manche spezifische Forsttechniker in einseitiger Handwerksmässigkeit und mit *einer wahren Manie* jedes Stück Gelände, das nicht regelmässiges Acker- oder Wiesenland ist, für den Wald zu gewinnen, und wie sie meinen, zu „cultiviren“, streben — und dies nun gar in Gegenden, in welchen ohnehin schon *mehr als genug Wald vorhanden ist.*“ Továbbá:

„Besonders aner kennenswerth ist es, dass im ganzen Verlauf der Abhandlung überall bei gänzlichem Fernsein jeder *grünen* Einseitigkeit der *national-oekonomische Standpunkt festgehalten ist*, woran sich immer noch so manche spezifische Forsttechniker, die vor lauter Bäumen nur Wald sehen, und betreffenden Falles so rasch mit einem „*Wehe*“ und dergleichen zur Hand sind, ein Muster nehmen könnten.“

Mindezen, valóban igen megnyugtató bírálatok hajlékában Hunfalvy úr színvonal dörgései ellenében én is elmondhatom:

„Csak úgy nézem az időt alóla
Még a jég is visszapattan róla.“

Észrevételeinek 4-ik fejezetét Hunfalvy úr ily formán kezdi:

Ne vegyük számba azon erdőinket, melyek felessek, és kitűnik, hogy csupa — szükséges erdőink vannak! — E czáfolhatlan állítás mellett Hunfalvy úr erdőink hiányos zárlatát és terjedelmes ritkásait említi; — és midőn összes erdőink fenntartásának szükségét e körülménnyel is indokolja, jelenlegi hiányos erdőgazdaságunknak, mely *felette nagy téren aránylag keveset termel, ilyképi* folytatását országos fontosságúnak ismeri. — Különben szükségkép azon következtetésre jut vala, hogy miután a roppant tér, mely felett jelenleg az erdőgazdaság rendelkezik, okszerűbben mivelve és kezelve aránytalanul nagyobb fatermést adhat, mint most, talán mégis előnyös lehetne annak egy, és nevezetesen a *feltétlen gabonatalajon álló részét* — nem könnyelműen *pusztítani*, de lehetőleg értékesítve — nem törvénytelen kényszer útján rögtön kiűrtani, de megengedni, mikép azt a nyilvánuló szükség csendes léptenként haladó mértékében a tulajdonos irthassa, nem azért — hogy a talajt azután pusztán hevertesse, de — *hogy azt más — tartósan és aránytalanul jövedelmezőbb művelés alá fogja*; és nem is azért, hogy a fa ára nőjjön, hanem igen hogy *termőföldünk minden része egy használtassék, mikép az birtokosának lehető legnagyobb tartós jövedelmet biztosítson.*

Hunfalvy úr továbbá az Oest. Revue VII. kötetében az állami erdőkre nézve közölt fatermelési adatok — nem tudom, hogyan kiszámított — *átlagára* hivatkozik és erősítvén, mikép *kivülem mindenki* tudja, hogy a magánosok erdei hazánkban még sokkal silányabbak, mint az államiak, ebből ismét *korántsem azt* következteti, hogy hát: gazdálkodjunk jobban, és a mostaninál kisebb téren is a szükségesnél sokkal többet fogunk termelhetni, hanem — *mert ilyen rosszul gazdálkodunk, még sokkal több erdőre volna szükségünk, — hogy még-pongyolábban gazdálkodhassunk.*

A mi pedig magán erdeink általános silányságát illeti, — én, ki herczeg Koburg felső magyarhoni 8 □ mértföldnyi erdőinek tetemes részét fölmértem, azok becslésében és rendezésében jelentékeny részt vettem, — ki vagy 40 □ mértföldnyi állami erdő felmérését, becslését és gazdasági rendezését vezettem, és a kinek alkalmam volt azon kívül az ország különböző részeiben száz ezerek holdjaira terjedő erdőket nem futólag bejárnom, de részint mint kezelő erdész,

másrészt szakértői véleményadás végett részletesen megvizsgálom; én — ki Slavoniának mind magán, mind állami erdeinek legnagyobb részét is igen jól ismerem, és a ki erdeinket nem *póstakocsin* tanulmányoztam, de azok legrejtettebb mélyeibe hatottam, bizonyíthatom: hogy hazánkban még roppant terjedelmű gyönyörű erdei vannak mind a kincstárnak, mind a magánosoknak; de egyszersmind azt is bátorkodom állítani, hogy a mármarosi közbirtokossági erdőket és imitt amott az országban még néhányat kivéve, a magánosok és nevezetesen a nagybirtokosok erdei minálunk *csakugyan jobb* lábon állanak, mint az államiak.

Külömben az Oest. Revue Hunfalvy úr által idézett kötete az én kezemen is megfordult, de abból valóban nem birtam kivenni, hogy Feistmantel a fatermelési adatokat azon czélból közölte volna, mikép róluk — Hunfalvy úr módjára — a faszükség kielégítésére szükséges térre következtesse. És Feistmantel sokkal jelesebb tanultabb és tudományosabb erdész, mintsem hogy ne tudná, a mit Hunfalvy úr, mint *kétségtől* genialis, de még is csak *naturalista-szakember* fel nem foghat: hogy valami ország valódi faszüksége számokkal való meghatározásának, és az annak fedezésére megkívántató erdőtértség kiszámításának gondolatjánál nincsen *nagyobb képtelenség*; e gondolat létesítésénél pedig nagyobb *lehetetlenség*; a mint azt más alkalommal bővebben ki fogom fejteni.

Hunfalvy úr azon további állításait, hogy nincsen felesleges erdők, mert — o baculus in angulo! — a magánosokéi legnagyobb részében nincsenek észszerűen megállapított forda szerinti vágások alkalmazva, és hogy általában *minden* talajt, mely mint szántóföld csak 2 — 3 magot ad, *egész bizonyossággal* az erdőtalajhoz *kell* számítanunk; valamint az erdők tiszta hasznát illető nézeteit, mint a született szakember apróbb botlásait csak *megérintendőknek* vélem, hogy azok a scorpioról szóló monda szerint, saját magukat megölik.

De nem mellőzhetem Hunfalvy úr elferdítési vágyaira ismételve utalni, a midőn az nézeteimet saját szavaiba burkolva, s így azokat értelmükből kiforgatva, *idézőjel* alatt közölni merészkedik. Vagy hol és mikor mondtam vagy irtam én a következő szavakat *ily* sorrendben és *ily* pongyola értelmetlenséggel: „a fa ára még csekély, mivel az erdő sehol sem hajt annyi tiszta jövedelmet, mint a szántóföld, sőt sok vidéken még éppen semmit sem jövedelmez.“ —

Akarom hinni, hogy Hunfalvy úr, midőn eszmejárásomat *saját fel-fogása* szerint fogalmazta és szelleme e *sikerült* szüleményét nekem tulajdonította, nagybecsű ajándékkal gondolt és ohajtott meglepni, de „Timeo Danaos et dona ferentes“ — én azt nem fogadom el, és kinyilatkoztatom, hogy *idéző* jel alá venni valamit, a mit én soha nem mondtam, s a mit ha mondtam volna, szégyenlenék — ez Hunfalvy úr részéről több, mint elferdítés, ez már valóságos — talán bizony *sajtóhiba*?

A fa árának s így az erdők jövedelmezőségének csekélységét Hunfalvy úr a közlekedési eszközök majdnem teljes hiányának tulajdonítja s az erdők egy részének fölösségét kétségbe vonja, „mert honnan van az, hogy már most is, midőn Erdődy szerint még annyi fölösleges erdők van, sok szerszámfa és építőfa a külföldről hozatik be.“

Nem vonom ugyan kétségbe, hogy közlekedési eszközökben igen szegények vagyunk, s hogy ezek gyökeres javulása folytán összes terményeink értéktése hatalmas lendületet nyerne; de az erdő és fából hazánk egyes részeiben oly nagy, hogy a létező csekély árak mellett annak még csak azon — az évi termés határai közt igen is benn álló — részét sem lehet eladni, melynek a vasutak — vagy hajókázható folyókhoz s így a legolcsóbb közlekedési eszközökhöz való szállítása semmi leküzdhetlen akadályal nem jár.

Erre nézve *most* csak néhány példát. Épen ma olvastam (Oest. Monatsschrift für Forstwesen, 1865, Jänner S. 54) *Thieriot* cs. kir. *Pozsonyban székelő erdésztanácsos* egyik czikkében:

„In meinem Directionsbezirke liegt ein bei 6000 Joch Fläche haltender, mit Eichen und Buchen bestandener Forst, nicht weiter, als im Durchschnitt eine Meile Weges von einer gebauten Strasse in den Vorbergen, *wo der Transport durchaus nicht schwierig ist*, 9 Meilen von einer Eisenbahn. Dieser Forst ist so bestanden, dass man, *ohne ihn zu devastiren*, und ohne im Mindesten einen *Raubbau* auszuführen, durch eine geraume Zeit mindestens durch 10 Jahre 400,000^c jährlich erzielen kann. Alle *seit Jahren gemachten Versuche*, die Abnutzung dieses auf dem Stocke stehenden Kapitals zu ermöglichen, sind misslungen, und selbst zu 20, sage *zwanzig Neukreuzer Stockzins* für die Klafter Brennholz ist kein Käufer zu finden, so dass hunderte von Klaftern *seit mehreren Jahren* im Depot, *bereits aus dem Walde gebracht*, unverkauft liegen.“

A vukovári uradalom *legtávolabbi* erdőségei a Dunához legfeljebb $1\frac{1}{4}$ órányira fekszenek s így a lehető legolcsóbb közlekedési úthoz igen közel esnek. Mind a mellett csak belfogyasztásra számíthatunk biztosan s így az erdők évi fatermésének átlagosan legfeljebb $\frac{1}{3}$ -át értékesíthetjük, nem mert a többit nem bírjuk az erdőből kiszállítani, hanem — mert a külkereskedők annyit sem ígérnek érte, a mennyi a termés ölére eső költségek fedezésére elegendő. És mi készek vagyunk — ezek bebizonyítása végett, Hunfalvy úr számára csekély nyereség mellett évenként legalább is 1000 ölet a vukovári Duna partra állítani, úgy, hogy a fát onnét egyenesen a hajóra rakhassa, — még pedig $\frac{1}{2}$ lábnyi aszréteggel fölözött bécsi — és nem kereszt rakatu ölet 6 ft 50 krjával számítva; oly gyönyörű cser- vagy gyertyán hasábfát, a minőnél szebbet és tisztábbat sem Pest, sem Bécs faraktáraiban én nem találtam, de — Hunfalvy úr sem láthatott.

A brodi határőrezredben a hajókázható Szávához legfeljebb 2 mértföldnyire; — a Studva nevű patakhoz, mely a hó olvadás valamint nagyobb esőzések idejében szintén hajókázható, legfeljebb $\frac{1}{2}$ mértföldnyire fekszik a Bóg nevű 1500 sl. holdnyi erdő rész. A fakivétel ott az év nagy részén át semmi nehézséggel sem jár; a szekér a vágásból a hajóig naponta rendesen kétszer fordul. E téren miután a legjelesebb építő és dongafának való törzsek már mind fölhasználtattak, maradt még — e részt igen illetékes fakereskedők becslése nyomán szerszámfának előnyösen fölhasználható még vagy 1000 darab tölgy; azonkívül ott még vagy 40,000 mond negyven-ezer bécsi öl tölgy gyertyán szil és köris tüzi- és szerszámfa áll a talpán. Ez összes fatömegre egy fakereskedő megalkudott 1500 — mond *ezeröttszáz* forinttal; néhány héttel azután pedig — *nagyszerű veszteségtől való félelmében* az alkutól elállott.

Ugyancsak a brodi ezredben V . . . i hirneves fakereskedő, a hajózható Szávához szintén csak átlagosan 2 mértföldnyi távolságban 30,000 óriás tölgyet vásárolt, azon kötelezettséggel, hogy e törzsekről fennmaradó tüzfát a vágásból eltakaríttassa. V . . . i tehát, hogy e kötelezettségének megfelelhessen, a tetemes fatömeget ölfává vágatta, a vágásért ölenként 80 krt fizetvén. S hogy e fától megszabaduljon, azt ölenként 50 krjával, tehát 30 kr veszteséggel eladta. A vevő a fa felét elvitette, e mellett szenvedett jelentékeny *vesztesége* olytán azonban a második felét ott hagyta; tulajdoni jogát arra

nézve eltagadta s *belőle most a természet bontó keze jövő ivadékok számára televényt készít.*

Hunfalvy úr a mondottak után elhiszi talán, hogy hazánk ezen, a Duna, Dráva és Száva által határolt, s a Tisza közelében fekvő vidékének legalább némely részeiben a faszállításra nézve utaink minden gyarlósága mellett is eléggé előnyösek a viszonyok; valamint azt is, hogy erdőben és fában itt nincs tetemes hiányunk! Honnét van tehát az, hogy nemcsak felső Magyarországból, de Stájerországból is évenként jelentékeny fenyőfakészleteket hordatunk; pedig a legszebb épületi tölgyfának köblába a *Dunaparton* legfeljebb 15 krba, a fenyőfáé pedig *ugyanott* 22 krba kerül.

Onnét — mert némely czélokra fenyőfát nem nélkülözhetünk, termőhelyi viszonyainknál fogva pedig itt *fenyvesek* nem léteznek.

A fabevitelnek e szerint az erdők aránylag csekély kiterjedésén, és a közlekedési eszközök gyarlóságán kívül még egyéb igen természetes okai is léteznek, mik mellett e *bevitelt messze túlhaladó fakivitelt* is képzelhető.

E körülményt megemlíteni Hunfalvy úr gondosan kerülte, vagy — mert nem tudja, hogy Bécs tűzifa raktáraiban a fának hány százaléka magyar; hány külföldi palotában járnak magyar talajkoczkán: mily számtalan magyar dongájú hordó forog a világkereskedésben, hány magyar fáju hajó szeli a külföld vizeit; hogy például Horvát- és Tótországból a fakivitelt a bevitelt 1862-ben 4,161,800 1863-ban pedig *csak* 5,250,470 köblábbal haladta meg stb. — Még valószínűbben pedig, mert mindezt felemlíteni, Hunfalvy úr, állításai bizonyítására némileg *főlösnek* tartotta.

Czélszerűbbnek hitte befejezésül annak egy részét „*reprodukálni*“, a mivel én akadémiai székfoglalómat végeztem; — hogy ugyan is erdőgazdaságunk fogyatkozásainak orvoslása miatt a gazdaság mindennemű bilincseit kell megoldanunk, a tulajdonjog szentségének az erdőkre nézve is teljes érvényt szerezniünk stb.

Ezt megelőzőleg pedig Hunfalvy úr, modorának szokott, de *elérhetlen* finomságával indítványozza, hogy „*holmi haszontalan és veszélyes teoriákkal* a természetes vagy nem természetes erdőtalajról“ ne bibelődjünk.

És e szavak némelyei annyira meghatottak, mikép magam is hiszem, hogy Hunfalvy urral bármi és nevezetesen az erdészeti tu-

dományok körébe vágó theoriák felett tovább is vitatkozni jelenleg csakugyan még a *lehető leghaszonatlanabb s így veszélyes időtöltések közé tartoznék.*

Addig is tehát, míg Hunfalvy úr költői hajlamairól, meg azon rögeszméről le nem mond, hogy mint a költő, *a szakember is nascitur*, a míg valamivel több idejét nem töltendette az erdők kedélyjavító és szívnemesítő légkörében; a míg jeleit nem adja, hogy a „Mittheilungen“ kívül a nagy terjedtségű erdészeti német irodalom egyéb termékeit is *sikerrel* tanulmányozá s így az erdészet alapelveiről fogalmai némileg megtisztultak; mindaddig legyenek ezek Hunfalvy urhoz intézett *utolsó szavaim*; mert oly polemiát, mely nem annyira *tárgyilag*os, mint inkább Hunfalvy úr részéről *ráfogásos*, az enyémről pedig *önvédelmi*: sem a t. közönségre nézve hasznosnak, sem magamra nézve kellemesnek tartani nem tudok.

EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK.

J e l e n t é s

a magyar Erdészegylet 1864. September 5—7. Selmeczen tartott XIV. közgyűléséről.

Ámbár kevés résztvevő jelentkezett előre, minek folytán attól lehetett tartani, hogy a gyűlés gyéren lesz látogatva — a September 4. történt tetemes beiratások a megjelentek öröme az ellenkezőt bizonyíták.

A már korán reggel megérkezett egyleti alelnök *Wessely József*, Selmecsváros kapujánál a Selmeczi cs. k. bánya-, erdő- és javakigazgatóságának elnöke *Landerer Ferdinand* bányatanács úr által, nem különben *Schwarz* frigyes cs. k. bányatanácsos és erdészeti tanár, valamint *Allmann* András Selmecsvárosa főkapitánya által a legelőzékenyebben fogadtatott és üdvözlötetett.

A délig megérkezett egyleti hivatalnokok, a közgyűlés elé terjesztendő néhány tárgyakról tanácskozendók a kamara udvarban választmányi ülést tartottak.

Miután ezek, a cs. k. bánya igazgatóság és a bányász és erdészeti akademia, valamint sz. kir. Selmeczbánya város részéről is